No. 27 Donderdag 8 Juli 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424,* beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in de gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100 —, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — Onze Feestgave. — Perskroniek. — West-Indië. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Feuilleton. — Van Vreemde Koloniën. — Boekbespreking. — Oost- en West-Indisch Litteratuur overzicht. — Leeszaal. — Officiëele Berichten. — Naamlijst.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:
I. De Ramp in Korintji.

De Deli Crt. meldt:

„De resident van Djambi seinde 6 Juni: De controleur van Korintji seint, dat in den nacht van 3 op 4 Juni een hevige aardschok is gevoeld, vergezeld van een vloedgolf. In de doesoen Tandjoeng Pau zijn door instorting 30 huizen afgebrand. In de Noordelijke Mendapos zijn huizen ingestort, waarbij menschen zijn omgekomen. Het volk vluchte, de telegraaf is beschadigd. Ook op de hoofdplaats is veel schade veroorzaakt. De controleur van Korintji is naar de geteisterde doesoen vertrokken."

Reeds op het eerste telegrafische bericht, dat de regeering hier daaromtrent ontving, heeft het Dagelijksch bestuur der Ver. „Oost en West" onzen vertegenwoordiger te Batavia uit het ondersteuningsfonds der Vereeniging *f* 25 ter beschikking gesteld voor de noodlijdenden tengevolge van deze ramp.

Wie der afdeelingen, of van de leden van „Oost en West" het **ondersteuningsfonds** wenschen te stijven ter verleening van verdere hulp, zoo noodig bij dezen, of bij nadere rampen van hooger hand, die onze Indiën treffen, worden beleefd verzocht hunne bijdragen (de geringste is welkom) te storten bij, of over te maken aan den penningmeester der Vereeniging, den heer A. A. C. Harting (kantoor Heulstraat no. 17, den Haag).

Een inschrijvingsbiljet vindt men aan de achterzijde van den omslag van dit blad.

II. *Herinnering aan de*

Jaarlijksche Algemeene Vergadering der Vereeniging „Oost en West" te Utrecht, op Zaterdag 10 Juli a.s. des namiddags ten 2½ ure in het Hotel de l'Europe, aan het Vreeburg.

Voor de agenda en de candidatenlijst der aftredende hoofdbestuursleden, zie Kol. Weekblad No. 25 van 24 Juni j.l.

Hierbij wordt aangeteekend, dat in het Koloniaal Weekblad van 24 Juni no. 25 door het Hoofdbestuur zijn aanbevolen als candidaten voor de afdeeling Nijmegen de heeren Mr. W. C. van Benthem Juthing en Jhr. C. M. E. B. C. von Bose, doch dat deze voordracht berust op eene vergissing, zijnde door het Afdeelingsbestuur van Nijmegen als candidaten aanbevolen de heeren F. E. Luitjes en A. de Willigen.

De Secretaris, E. v. ASSEN.

III. Ter kennisname van belangstellenden wordt gebracht, dat ten kantore Heulstraat 17 verkrijgbaar is: **„De werkkring van den Controleur op Java"**, lezing gehouden door A. J. H. Eijken, controleur bij het B.B. op Java en Madoera op 26 Maart 1909 in de Indologische Vereeniging te Leiden.

Prijs *f* 0.40.

IV. De Minister van Koloniën brengt ter kennis van belanghebbenden, dat in 1909 voor twee studenten in de pharmacie aan de Nederl. Universiteiten de gelegenheid bestaat om, onder genot van een subsidie van *f* 4000, te worden opgeleid tot **militair apotheker bij het leger in Ned.-Indië**. Gegadigden zullen zich voor 1 Augustus e.k., bij gezegeld request, hebben te wenden tot het Dep. van Koloniën.

V. De Minister van Koloniën maakt bekend, dat in dit jaar **veertien doctoren in de rechtswetenschap,** die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2e lid, der Hooger Onderwijswet, ter beschikking van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië gesteld kunnen worden om in rechterlijke betrekkingen daar te lande te worden geplaatst.

Gegadigden hebben zich binnen 6 weken na deze bekendmaking bij gezegeld request tot het Departement van Koloniën te wenden.

Voor verdere bijzonderheden zie St.-Ct. no. 149.

VI. De aandacht van belanghebbenden wordt er op gevestigd, dat blijkens een advertentie, voorkomende in de Javasche Courant van 1 Juni, door den resident van Kediri, op Maandag 15 November 1909, een **openbare aanbesteding** zal worden gehouden voor de exploitatie, binnen een tijdvak aanvangende 20 December 1909 en eindigende 20 December 1915, van het **djatiboschperceel Nglaeioe,** gelegen in het district Lengkong, afdeeling Berbek, residentie Kediri.

Van de voorwaarden voor deze aanbesteding kan inzage genomen worden bij het Departement van Koloniën, afdeeling A3.

VII. Ter beschikking van den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië kunnen worden gesteld, om benoemd te worden tot opzichter bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken in Ned.-Indië, personen, die met voldoenden uitslag het examen hebben afgelegd voor opzichter bij den Rijkswaterstaat in Nederland en practisch ontwikkeld zijn.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich, bij gezegeld adres, te wenden tot het Departement van Koloniën.

Voor nadere bijzonderheden zie St.-Ct. no. 144, hetwelk ten kantore Heulstraat 17 ter kennisname ligt van belanghebbenden.

In alphabetische volgorde zullen telkens hier de Jaarverslagen der verschillende afdeelingen worden opgenomen:

JAARVERSLAG van de Afdeeling Amsterdam.

Mijn jaarlijksche taak — verslag uit te brengen over het afgeloopen jaar — is weergekeerd. Dit verslag moet wel zeer kort zijn, daar er zeer weinig valt te memoreeren.

1908 is voorbij en heeft zich gekenmerkt, evenals het vorige jaar, ja zelfs in meerdere mate, door zijn kalm verloop.

In de maand Januari werden de leden uitgenoodigd tot bijwoning eener voordracht, te houden door den heer C. den Hamer. Spreker deelde o.a. mede, hoe door hem de opdracht der Ind. Regeering, nl. om de Mendoet te beschrijven voor de restauratie, werd uitgevoerd. Deze zeer interessante voordracht werd opgeluisterd door tal van keurige lichtbeelden. Een woord van dank mogen wij ook hier den heer den Hamer niet onthouden, te meer daar Z.Ed. de eenige is geweest, die in het afgeloopen jaar in onze Afdeeling eene lezing of voordracht heeft gehouden.

Nog eens zijn de leden opgeschrokken, en wel door de convocatie der Algemeene Vergadering onzer Afdeeling op 10 April, doch daarna hebben zij kunnen genieten een rustige rust, die naar het schijnt zelfs zoo heeft ingewerkt, dat ter Algemeene Vergadering der Vereeniging te Breda de afgevaardigde onzer afdeeling schitterde door afwezigheid.

Het Bestuur, ik mag wel zeggen de Vereeniging, heeft een gevoelig verlies geleden door het bedanken van den heer van der Heide als bestuurslid, die als zoodanig werd vervangen door den heer Kromhout en als vice-Voorzitter en lid van het Hoofdbestuur door den heer Almerood.

Het ledental onzer Afdeeling is vrijwel onveranderd gebleven. Te betreuren is het, dat herhaaldelijk leden bedanken zonder opgave van redenen, en dat onder deze zich dikwijls bevinden personen, die blijken hebben gegeven onze vereeniging een warm hart toe te dragen; ik wil er slechts een enkele opnoemen: nl. de heeren Son en Rodenburg. Hoe komt dat en hoe kunnen wij herhaling voorkomen?

In mijn vorig jaarverslag sprak ik de hoop uit, over 1908 een gunstiger verslag te kunnen uitbrengen, doch tot mijn spijt is dit niet het geval.

De schijn is, alsof onze Afdeeling lijdt aan verval van krachten; laten wij echter trachten aan te toonen, dat dit niet het geval is en dat wij met vereende krachten, d.w.z. niet alleen van het Bestuur, maar ook van de leden onze afdeeling tot die ontwikkeling kunnen brengen, welke de hoofdstad des lands waardig zou zijn!

w. g. Mr. J. W. SIKMAN, Secretaris.

Amsterdam, Juni 1909.

STAAT DER KAS VAN DE AFD. AMSTERDAM OP ULTIMO DEC. 1908.

Debet.		Credit.	
Saldo rekening 1907	f 261.04^5	Zaalhuur	f 17 50
Aan contributiën	- 325.50	Onkosten bij lezingen	- 68.—
Aan entrée's	- 2.75	Drukkosten	- 9.
Aan rente	- 5.08	Onkosten Secretaris	- 9.56
		Lidmaatschap tentoonstellingsbelangen (entrée)	- 10.—
		(contributie)	- 5.—
		Bijdrage Hoofdbestuur	- 55.50
		„ noodlijdenden Curaçao	- 50.—
		Drukwerken Hoofdbestuur	- 5.81
		Diverse onkosten	- 26.50
		Voordeelig saldo ultim. December	- 337.50^5
	f 594.37^5		f 594.37^5

Amsterdam, 16 April 1909.

w. g. H. W. PRAASTERINK, penningm.

Van de Afdeeling Apeldoorn:

VERSLAG over het jaar 1908.

Door den minder gunstigen stand van de kas der Afdeeling — een gevolg van de in het jaar 1907 alhier gehouden tentoonstelling — kon in het afgeloopen jaar geen lezing worden gehouden of op andere wijze voor de vereeniging propaganda worden gemaakt. Een gevolg daarvan was weer, dat telkens eenige leden het lidmaatschap opzeiden, waardoor het aantal van 164 gaandeweg daalde tot 114.

In de op 24 Januari 1908 gehouden Algemeene Vergadering werd de heer J. F. Visser tot lid van het bestuur der Afdeeling gekozen.

Apeldoorn, den 4 Maart 1909.

De Secretaris:
(w. g.) F. GERDES OOSTERBEEK.

GELDELIJKE VERANTWOORDING OVER HET JAAR 1908.

Baten.			Lasten.		
Contributies van 186 leden loopend jaar		f 263.—	Nadeelig saldo vorig jaar		f 95.83^5
Rente over f 123.48 van 1907	f 3.26—		Afdracht van het Hoofdbestuur over 164 leden		- 82.—
Id. over 38.63 van 1908	- 1.02—	- 4.28—	Inningskosten		- 5.29
			Locaalhuur		- 2.—
			Reiskosten voor het bijwonen v. vergaderingen		- 3.—
			Kosten van Advertentiën		- 3.04
			Bureaukosten (porto)		- 5.18^5
			Diversen:		
			Aanschaffing brochures en andere boekwerken	f 5.70 - 1.—	
			Convocatiebiljetten	- 1.50	
			Bijdragen hulpfonds en aan de noodlijdenden te Curaçao	- 5.—	
			Andere dir. uitgaven	- 4.27	
					- 17.47
			Saldo volgend jaar		- 53.46
		267. 28			f 267.28

Apeldoorn, den 8 Februari '09.

(*w. g.*) O. H. KUYCK, pres.
F. GERDES OOSTERBEEK, secret.

Van de Afdeeling Arnhem:

JAARVERSLAG, uitgebracht in de Algem. Vergadering van 16 April 1909.

Gedurende het jaar 1908 nam het aantal leden onzer afdeeling toe van 57 tot 60. Niettegenstaande deze kleine toename van het aantal leden, welke hoofdzakelijk aan de persoonlijke bemoeiing van enkele bestuursleden te danken was, kan de belangstelling onzer stadgenooten in het werken onzer vereeniging niet worden geroemd.

In de algemeene vergadering der afdeeling, gehouden den 1 April 1908, werden de aftredende bestuursleden L a m i e en L i e f r i n c k herkozen, die hunne herbenoeming aannamen.

In de maand Februari werd door den heer Dudok van Heel eene voordracht gehouden voor de leden der afdeeling over Atjeh, welke lezing door vele introducé's werd bijgewoond, en welke veel bijval mocht ondervinden.

Door den dood ontviel aan ons bestuur de heer J. Jonker, mede-oprichter der afdeeling, en sedert lid en gedurende enkele jaren voorzitter van ons bestuur. Het heengaan van den zoo hooggeachten heer Jonker, die steeds ijverig de belangen der vereeniging voorstond, wordt door ons ten zeerste betreurd, en zijn nagedachtenis zal bij ons in trouwe herinnering blijven.

De heer ten Bruggen Cate was wegens vertrek uit Arnhem genoodzaakt ontslag als bestuurslid te nemen. In de ontstane vacature werd tot heden niet voorzien.

REKENING OVER HET JAAR 1908.

1 Jan.	Saldo		f 38.95
1 „	Rente Spaarbank		- 0.58
1 Febr.	Contributie	Gombault	- 85.—
1 „	„	Jhr. Meyer	- 2.50
1 „	„	ten Brugge Cate	- 2.50
1 „	„	Th. Liefrinck	- 2.50
1 „	„	J. Bienfait	- 2.50
1 „	„	J. Hofland	- 1.50
1 „	„	W. A. Stolz	- 1.50
1 „	„	J. Kirt	- 1.50
1 „	„	J. de Goeyen	- 2.50
1 „	„	Dunks v. d. Meulen	- 2.50
1 „	„	entrée's	- 2.—
17 Maart.	„	de Regt	- 1.50
1 April.	Rente Spaarbank		- 0.73
8 Aug.	Contributie	H. Witkamp	- 2.50
27 Oct.	„	J. Sykmeester	- 1.50
27 „	„	G. C. Otten	- 1.50
27 „	Rente Spaarbank		- 0.73
			f 154.49

1 Febr.	Inc. kosten Gombault	f 3.30
1 „	Reisk. L. A. H. Lamie	- 1.50
28 „	Porto	- 0.58^5
28 „	Onk. Meylink	- 8.55
28 „	Adv. N. A. Courant	- 3.72^5
28 „	Honorarium Dudok v. Heel	- 25.—
28 „	Huur loge	- 8.54
28 „	Fooi van Dijk	- 0.46
31 Maart.	Porti Febr.	- 0.82^5
31 „	„ „	- 0.63
31 „	„ Jan. (te min geb.)	- 0.41^5
31 „	Kasboek	- 0.40
2 April.	Bijdrage Hoofdbestuur	- 28.50
2 „	Bediendenloon	- 2.50
9 „	Drukwerk v. d. Meer	- 6.25
16 „	Adv. Arnh. Cour.	- 4.85
30 „	Porti	- 0.47
13 Aug.	Reisk. L. A. H. Lamie	- 7.15
1 Oct.	Porti	- 0.47
1 „	Bijdrage Noodl. Cur.	- 10.—
2 Nov.	Porti	- 0.15
31 Dec.	Saldo	- 40.44
		f 154.49

De Voorzitter:
)*w. g.*) L. A. H. LAMIE.

De Penningmeester:
(*w. g.*) TH. LIEFRINK.

Gezien en accoord bevonden de commissie bedoeld bij art. 10 der Statuten:
(*w. g.*) P. F. GOMBAULT.
KRAAKE.

ONZE FEESTGAVE.

De rede, door Prof. Kern op het jongste Ned. Taal- en Letterkundig Congres te Leiden uitgesproken, welke in brochurevorm aan alle leden van „Oost en West" werd toegezonden als feestgave bij de herdenking van het tienjarig bestaan der Vereeniging, is, zooals ons van vele kanten mocht blijken, een bizonder welkom geschenk geweest.

Hoezeer de bedoeling gewaardeerd is, spreekt o.a. uit het ondervolgende schrijven aan de Redactie-Comm. van een belangstellend lid uit het buitenland:

„Mijn dank voor de toezending der brochure. Indien iedere Nederlander in praktijk brengt de denkwijze van Prof. Kern (tevens die van „Oost en West") dan is er kans om van Java en de andere eilanden te maken: e e n t e r u g g e v o n d e n P a r a d ij s.

Met de meeste gevoelens van hoogachting en bewondering voor Uwe stichting......"

Parijs. w. g. M. B. E.

Een ander belangstellend lid, de heer Ph. Zilcken, schreef naar aanleiding dezer brochure naar Algiers. Zijn brief werd in het daar verschijnend half Arabisch-half Fransche weekblad „A k h b a r" opgenomen. Wij laten er hier enkele zinsneden uit volgen:

„Vous savez combien je m'intéresse aux „questions indigènes" dans les colonies. Faisant partie d'une Société hollandaise qui s'occupe des intérêts de mes compatriotes aux Indes, aussi bien que des intérêts des indigènes en général, il m'arrive de tirer des parallèles entre mes impressions d'Algérie et ce que je sais des îles de la Sonde.

Tout récemment, le célèbre orientaliste Kern a prononcé chez nous, dans un congrès, un discours des plus remarquables concernant l'opportunité de l'enseignement du hollandais aux Indes.

En Algérie, j'ai toujours été frappé de voir même des maîtres d'école indigènes enseigner admirablement le français aux enfants. C'est là un fait assez rare dans les colonies. Aux Indes néerlandaises on ne voit rien de semblable.

La brochure du professeur Kern contient beaucoup de jugements et d'aperçus généraux qui retiennent l'attention. Pour ne parler que de l'enseignement et de la langue des études primaires, voici:

„Depuis trois siècles une certaine indifférence a règné dans l'Archipel Indien, à l'égard de l'enseignement du hollandais, principalement parce que le bas-malais (espèce de s a b i r indien) se parlait dans tous les ports, et suffisait aux besoins des négociants. Les Européens s'empressèrent d'apprendre cette langue, d'autant plus que les nombreuses et très compliquées langues indigènes nécessitaient des études ardues et spéciales."

Le professeur Kern ayant passé sa vie à étudier et à enseigner ces langues, est convaincu que dans tout pays il faut enseigner dans les écoles populaires la langue du peuple quel qu'il soit, et qu'en aucun cas il ne faut r e m p l a c e r la langue du pays par celle du peuple colonisateur, parce que différentes nationalités mises en contact, ne doivent pas se combattre, mais, dans leur intérêt et dans celui de l'humanité, se compléter respectivement.

Et cela aussi parce que l'on doit respecter la langue d'un peuple, dans le but de maintenir son caractère naturel. En o b l i g e a n t tous les peuples soumis à apprendre la langue de la race dominatrice, on cause le plus souvent de l'inimitié et on éloigne les deux races l'une de l'autre au lieu de les rapprocher. On s'expose en tous cas à des surprises, parce que l'oeuvre que l'on accomplit est nécessairement superficielle.

La tendance à développer et à instruire est louable, mais chaque véritable développement doit se rattacher au passé historique, aux traditions, et doit être édifié sur ce qu'il en existe encore. Celui qui détruit le passé n'ajoute rien au développement général; il ne contribue qu'à provoquer tôt ou tard une réaction."

Quant aux Indes Néerlandaises, le professeur Kern trouve que la nécessité de répandre la langue hollandaise s'impose parmi les jeunes indigènes appartenant à l'aristocratie, parmi les médecins, les magistrats, littérateurs, instituteurs indigènes, etc. Par contre il trouve que le hollandais est superflu dans les écoles de village, où la langue du pays même doit être enseignée.

„Et le professeur conclut par ces hautes paroles concernant nos Indes:

„Le Javanais doit demeurer Javanais; de préférence un Javanais à l'intelligence très cultivée, mais un Javanais.

„Tout peuple qui perd son caractère s u i g e n e r i s est un peuple sans caractère. Il faut „perfectionner" et non pas „dénaturer" ou „détruire."

Ces paroles s'appliquent aux arts aussi excellemment qu'au peuple lui-même.

PERSKRONIEK.

INHOUD: De heer D. H. B(oogaardt) in *de Tijd* over de failure der landbouw kolonisatie in tropische gewesten. — De *N. Rotterdamsche Courant* over de intreding der Kolonie Curaçao op de Middenstandstentoonstelling te Amsterdam.

In D e T ij d constateert de heer D. H. B(oogaardt) dat de landbouw-kolonisatie in tropische gewesten een f a i l u r e is gebleken. Voor een tien, vijftien-

tal jaren dacht men, zegt de schrijver, dat de landbouwkolonisatie wel zou slagen.

„De groote trom werd toen geroerd”, zoo deelt hij mede, „de harten der moderne altruisten werden diep bewogen en de Indische Regeering bood met prijzenswaardige hulpvaardigheid al den steun dien zij geven kon.

Aan den voorman der kolonisatie-beweging werd opgedragen, met behoud van zijn volle activiteitstractement van ƒ 1000 ’s maands, als ambtenaar, plus een flinke toelage, plus vergoeding van reis- en verblijfkosten, gedurende een vol jaar Java te bereizen en zelfs de gronden uit te kiezen, geschikt voor de vestiging van landbouw-koloniën. Aan alle hoofden van gewestelijk, afdeelings- en plaatselijk bestuur was opgedragen den bedoelden kolonisatie-commissaris de inlichtingen te verschaffen en de hulp te verleenen, die hij wenschen zou. Mede geschiedde dit aan de afdeelingen landbouw en boschwezen, toenmaals ressorteerende onder het Departement van Binnenlandsch Bestuur.

Een geldloterij, waarvan het batig saldo ad één ton bestemd was voor de oprichting van landbouwkoloniën, werd, met terzijdestelling van andere aanvragen voor het houden van eveneens urgente loterijen, door het Gouvernement toegestaan, terwijl bovendien met behulp van de pers en de ambtelijke colleges overal openbare inzamelingen werden gehouden tot hetzelfde doel; eene inzameling, welke pl.m. een ton gouds opbracht.

Waarlijk, de kolonisatie-commissaris had allerminst reden van klagen.

Zoo werd dan na lang zoeken een nauwgezette studie op de hoogvlakte van Bandoeng (Preanger Regentschappen) een uitgestrekt en vruchtbaar terrein tot het doel aangewezen, welk terrein naar een daar doorheen voerend bergstroompje Tjibogo werd genoemd. De kolonisatie nam weldra een aanvang. De kolonisten werden door den kolonisatie-commissaris zelf uitgezocht en aangewezen.

Ook de regeering hielp mede. Zij verleende vrijdom van vervoer van de kolonisten en van de materialen en werktuigen langs de spoorwegen. Bij gouv. besluit dd. 20 Juli 1901 no. 10 werden bovendien de voorwaarden bekend gemaakt, waarop voortaan gronden voor den kleinen landbouw konden worden beschikbaar gesteld, want het zou natuurlijk jammer zijn, als de kolonisatie-proeven tot Tjibogo beperkt bleven.

Maar nu, na bijna tien jaren practijk en ondervinding, zou ik aan allen mijner tegenstanders van toen willen vragen, of er ook één onder hen is, die, met de doodnuchtere feiten voor oogen, in hun ongelijk zou durven volharden.

Over het Indo-pauperisme is in de laatste jaren geen woord meer gerept, althans over het pauperisme in den zin van economische inzinking. En op het oogenblik is er niemand meer in Indië, die gelooft aan het slagen van een Indo-Europeesche landbouw-kolonie.

De landbouw-kolonie te Tjibogo is een failure gebleken, zoo groot als er bij menschenheugenis niet heeft bestaan. Met kunst- en vliegwerk heeft men de kolonisten eenigen tijd bij elkaar gehouden, toen het geld nog in overvloed was, toen men nog eten, drinken en slapen kon naar hartelust, zonder dat hiermede eigen beurs gemoeid was; doch toen het bodempje der kolonisatie-geldkist zichtbaar werd, eclipseerden de kolonisten één voor één, en niet altijd op eervolle wijze. Enkelen bleven er achter, niet om te „boeren” of zelfs te „heereboeren”, maar als landheeren te leven van de door Inlanders opgebrachte pachtpenningen.

Doch ook met deze laatste opflikkering van kolonisatie-leven te Tjibogo schijnt het thans voor goed te zijn gedaan.”

D. H. B. herinnert er vervolgens aan, hoe eenigen tijd geleden in het N i e u w s v. d. D. v. Ned.-I n d i ë vermeld werd, dat het laatste „blikken” huis van den laatsten kolonist per „ongeluk” afbrandde en zegt dan ten slotte:

„Dit is niet het eerste huis, dat te „Tjibogo”, natuurlijk bij toeval, is afgebrand.

Intusschen valt te constateeren, dat ook in dit geval de Indische S t r e b e r e i tonnen gouds nutteloos heeft doen wegvloeien, en dit terwijl de Christelijke Opvoedingsinrichtingen voor weezen, halfweezen en verwaarloosde kinderen, aan chronisch geldgebrek lijden! Moge dit een lesje zijn in de toekomst!”

* * *

Zooals onzen lezers bekend is, wordt op de thans te Amsterdam gehouden Middenstandstentoonstelling door „Boeatan” geëxposeerd. Ook de kolonie Curaçao heeft een inzending, die de aandacht trekt en waarover wij in de N. R o t t. C r t. o.m. het volgende vermeld vinden:

„Zij is geplaatst in het linksche tuingebouw, en vestigt reeds van verre de opmerkzaamheid op zich door het pittoreske décor van Jan Maandag, voorstellende een West-Indisch landschap. Dit is het land waar de fijne, soepele hoeden van teekenachtigen, sportmanlijken vorm gevlochten worden: niet door de Javaansche jongens (poppen) die nu op den stand zitten, maar door de inlandsche kleine-burgerij, wier handvaardigheid straks door eenige bevallige schoonen uit Curaçao zal worden vertegenwoordigd. Ons schijnt het toe, dat het niet moeilijk zal vallen, voor een zoo uitnemend, door vaklieden ten zeerste geprezen, product hier te lande een afzetgebied te vinden, vooral wanneer de Curaçaosche landskinderen zich toeleggen op de goedkoopere soorten, wat ook reeds vroeger loonend is gebleken.

Ook reeds vroeger — want deze koloniale industrie heeft reeds eene geschiedenis van vele jaren. Vroeger verschafte het hoedenvlechten in Curaçao aan velen een middel van bestaan en de hooge prijzen, die voor de hoeden in Europa en Noord-Amerika gemaakt werden, waren oorzaak dat niet slechts de arme bevolking zich met allen ijver op dezen tak van nijverheid toelegde, maar dat ook de meer gegoeden zich in het vak bekwaamden.

Later kwam de terugslag! Door concurrentie en andere oorzaken daalden de prijzen, en alleen de arme slokkers zetten het bedrijf voort — niet onfortuinlijk, dat moet gezegd worden. Want er ontstond al spoedig meerdere vraag naar de ordinaire qualiteiten, en zoo kregen vele handen werk.

Toen kwam de huidige periode van malaise. Door een samenloop van omstandigheden, die wel voor een deel te voorzien waren, maar waarvan het effect toch niet minder teleurstellend was, staakten alle Europeesche en Amerikaansche huizen bijna tegelijkertijd hunne bestellingen en sedert dien lijdt de hoedenindustrie op Curaçao een kwijnend bestaan. Aan de Nederlandsche kooplieden en koopers de taak om haar nieuw leven in te blazen. Het Gouvernement van Curaçao stelt zich met het uitzenden der hoedenvlechtsters naar de Middenstandstentoonstelling te Amsterdam ten doel, de belangstellenden de overtuiging bij te brengen, dat in deze kolonie de zoogenaamde Panama-hoeden in alle modellen en kwaliteiten even deugdelijk en goed gevlochten kunnen worden als in de meer algemeen om dezen tak van nijverheid bekende landen in den vreemde. Moge deze poging gelukken, in het belang onzer kolonie en hare bevolking!”

In de N. R o t t. C r t. richt de heer J. C. A. Bannink, 1e luitenant der infanterie O.-I. L., een „open brief” aan Raden Mas Noto Soeroto, naar aanleiding van het artikel, dat genoemde heer onlangs in hetzelfde blad heeft geschreven over de verdediging van Java, waarvan wij in ons vorig nummer een résumé gaven.

De heer Bannink nam met groote waardeering kennis van hetgeen te dien opzichte door Raden Mas Noto Soeroto is gezegd. Zou niet, zoo vraagt hij, eindelijk het tijdstip zijn aangebroken, dat de meer ontwikkelden, zooals b.v. de h. t. l. studeerende Javaansche jongelui het voorbeeld gaan geven aan hunne landgenooten, door ook deel te nemen in het militaire leven? Wanneer zal b.v. de eerste Javaan zich aanmelden om voor officier te gaan studeeren aan onze Militaire Academie?

Waarom laten de jongelui, die in Holland komen studeeren, zich alleen inschrijven als student aan één onzer universiteiten? Reeds telt het Indische Leger eenige Javanen als officier van gezondheid; wanneer zal Breda den eersten Javaan als officier in onze gelederen brengen?

Bij het wapen der cavalerie, waar ik tijdelijk dienst doe, zie ik verscheidene Hollandsche studenten in opleiding voor reserve-officier; ook bij de andere wapens treft men er velen aan. Wat is er tegen, dat Javaansche studenten eens een kijkje nemen in ons leger? Heeft daar ooit iemand roeping voor gevoeld? Ook in Indië zelf zou men op dezelfde manier als h. t. l. Inlandsche jongelieden als reserve-officier kunnen opleiden; is daarvoor de noodige belangstelling? Veronderstel eens, dat er meerdere Javanen waren van ontwikkeling en stand, hier of in Indië als reserve-officier opgeleid, hoe schoon zou dan niet voor hen de gelegenheid zijn om een begin te maken met de oprichting van Javaansche vrijwilligerskorpsen? Ik voorzie in de toekomst dan eene Javaansche vereeniging „Volksweerbaarheid”, zooals die hier in Holland zooveel leden telt. Wat zou van eene dergelijke vereeniging, eene militaire „Boedi Oetomo”, geene bezielende kracht kunnen uitgaan. Dan zouden het Javaansche volk de oogen opengaan, wanneer ze zagen, dat de besten onder hen zulk een schoon voorbeeld gaven, waar het betreft het maken van hun volk tot eene weerbare natie.

Dan zou het leger niet meer alleen staan als een vreemde tusschen, maar als een bondgenoot naast

het volk, om met vereende krachten den vreemden indringer in zee te gooien.

Het lijdt geen twijfel, of het gouvernement zal het aan steun en voorlichting niet laten ontbreken, zoodra er teekenen zijn, die er op wijzen, dat ook de Javaan zelf behoefte gevoelt om zijne krachten beschikbaar te stellen voor de verdediging van zijnen geboortegrond.

Dat ook het leger zelf lang niet volmaakt is, we zijn het volkomen met u eens: 's lands financiën maken evenwel, dat men dikwijls moet berusten, waar verbetering zoo gaarne gewenscht werd.

Hier schijnt mij evenwel een veld braak te liggen dat nog te bewerken is, zonder in buitengewoon hooge onkosten te vervallen. Wie zal echter het eerst de spade in den grond steken om den akker vruchtbaar te maken? De oprichting van „Boedi Oetomo" heeft bewezen, dat het den Javaan aan energie geenszins ontbreekt; het is slechts de vraag, wie geeft het voorbeeld? Want nog steeds geldt het spreekwoord, zoo besluit de heer Bannink, dat leeringen wekken, maar voorbeelden trekken."

WEST-INDIË.

SURINAME.

Betreffende den voorgenomen aanleg van den Saramacca-spoorweg is, ter tegemoetkoming aan de in het V. V. der Koloniale Staten gemaakte opmerkingen door den gouverneur aan genoemd lichaam een gewijzigd ontwerp aangeboden, hetwelk luidt als volgt:

„Er zal een opname geschieden teneinde gegevens te verkrijgen in verband met een eventueel aan te leggen spoorweg van Paramaribo naar Voorzorg, district Beneden-Saramacca, en met de eventueel te verrichten werken ter voltooiing van den Saramacca-polder. Er zullen peilschaal-waarnemingen worden verricht aan de Saramacca- en Coesewijne-rivieren."

Coöperatief wonen.

Het schijnt, schrijft „Onze West", dat eindelijk de coöperatie haar intrede zal doen in de kolonie.

Blijkens advertentie van de firma C. Kersten & Co., zal waarschijnlijk een bouwfonds in het leven worden geroepen, waardoor de eenvoudige man op billijke voorwaarden eigenaar kan worden van een huis en erf.

Men heeft het oog op de nieuw aangelegde Prinsesestraat.

De deelnemers zullen verdeeld worden in groepen van 30 personen. Elke groep staat geheel op zichzelf. De leden storten *f* 12 per maand, waardoor een fonds wordt gevormd. Uit dit fonds wordt elke 3 à 4 maanden een woning gebouwd, die onder de leden van de groep wordt verloot. Aan die verloting nemen dus den eersten keer deel 30 personen, den tweeden keer 29 personen, den derden keer 28, en zoo voort, tot alle leden een woning hebben. Op die wijze zou na 9 of 10 jaar het laatste lid in het bezit zijn gekomen van een woning.

CURAÇAO.

De bespreking in de Curaçaosche bladen van het ontwerp-program voor de Vereeniging Moederland en Koloniën, betreffende de beginselen voor onze koloniën in Amerika, opgesteld, toont aan, dat men op Curaçao zich niet goed kan vereenigen met de onderwijsparagraaf, waarin ook de taalquaestie werd ter sprake gebracht.

De „Curaçaosche Courant" schreef:

„De wenschelijkheid om het onderwijs in dien zin in te richten, dat aansluiting verkregen wordt aan de voorbereidende scholen voor de Nederlandsche hoogescholen staat voor Curaçao o.i. lang niet vast, wanneer men rekening er mede houdt, dat slechts een zeer gering percentage der leerlingen in Nederland verder gaat leeren. Dit is slechts met enkelen het geval: de rest gaat hier of elders — velen naar de deelen van Amerika, waar Spaansch gesproken wordt — nog al eenigen echter ook naar Noord-Amerika — eene betrekking zoeken, na de scholen voor meer uitgebreid lager onderwijs te hebben afgeloopen.

Een groot deel vindt zijn bestaan op handelskantoren in den vreemde en schijnt het ons daarom veel raadzamer de jongelieden goed te onderleggen in het Spaansch — wat in Nederland in het geheel niet — en in het Engelsch — wat, naar wij meenen, eerst in de 2e klasse der bedoelde voorbereidende scholen onderwezen wordt.

Indien 't voldoen aan de wenschelijkheid tot aansluiting aan deze scholen tengevolge zou moeten hebben, dat aan het onderwijs in de genoemde talen iets te kort werd gedaan, zou het belang van verreweg het meerendeel der hierbedoelde scholieren in groote mate worden geschaad."

Ook de „Amigoe" gaf in dien zin hare meening te kennen. Wel zou echter dit blad toch heel gaarne zien, dat eenige jongelui uitgebreider onderricht, ja zelfs in Nederland hun opleiding konden genieten, al was het alleen maar om den band tusschen Moederland en Koloniën hechter te maken.

Het eenige middel daartoe zou wezen het beschikbaar stellen van studiebeurzen.

Beide hier genoemde bladen achten het ook niet gewenscht, dat het Papiamentsch als volkstaal zou worden bestreden.

Zoo schreef de „Curaçaosche Courant":

„Voor bestrijding van het Papiamentsch als volkstaal voelen wij echter heel weinig: die deze taal kennen, zullen het Spaansch — waar zoovelen — niet het minst uit de lagere volksklasse, het van hebben moeten — veel eerder begrijpen en zich tegenover Spaansch sprekenden veel gemakkelijker verstaanbaar maken. Het Nederlandsch is in dat opzicht van niet de minste practische waarde.

Maar is het noodig om het Nederlandsch algemeen bekend te maken, het Papiëmentsch af te maken?

Hoevelen zijn er niet, die beide spreken en voor wie het Papiamentsch de moedertaal was?

WAT DE INLANDER ZEGT.

Onder den titel van „Poesparagam (= buikriemen) behandelt Djoehoel moerokab (= botterik van gekruist ras) in de **Bintang Soerabaja** eenige punten betreffende het onderwijs aan inboorlingen. In de eerste plaats bespreekt hij de zoogenaamde „hollandsche cursussen." Deze verrezen als paddestoelen, doch het doel: den inlander nederlandsch te leeren, is er niet mede bereikt. Primo, omdat de leerlingen, in den regel magangs, schrijvers en andere ambtenaren van lageren rang, meestal van gevorderden leeftijd zijn (in allen gevallen ouder dan 18 jaren), en secundo, omdat zij slechts één à twee jaren, ja, soms maar enkele maanden den cursus blijven volgen. Schrijver betreurt daarom de verleende subsidie. Het uitgegeven geld ware z. i. beter besteed aan de bestaande kweekscholen tot opleiding van inlandsche onderwijzers of tot verhooging van de bezoldiging der inlandsche onderwijzers.

In de tweede plaats geeft hij zijne denkbeelden omtrent het bezoeken van inlandsche scholen door inlandsche meisjes ten beste. In den laatsten tijd is men er erg voor, dat ook het inlandsch meisje naar school zal gaan; hij keurt dit echter af. Tegenwoordig laten de ouders hunne dochters onderrichten in den godsdienst, in de kookkunst, in het batikken en andere vrouwelijke bezigheden. Al is het aantal meisjes, dat de school bezoekt, niet groot, volgens schrijver zijn er toch reeds vele vrouwen, die lezen kunnen, o.a. het meerendeel der dochters van prijajis en van andere adellijke personen. Bezoeken deze de school, dan hooren zij allerlei ongepaste uitdrukkingen (een Europeaan schreef hierover reeds het een en ander in Het Onderwijs), terwijl zij niets leeren, dat hun later te pas zal kunnen komen. Schrijver meent dan ook, dat het zenden van meisjes naar de openbare school, zooals die nu is, een proefneming zal blijken met verkeerde resultaten.

In de derde plaats brengt schrijver ter sprake: het plaatsen van Inlandsche kinderen op europeesche scholen. Dit gaat, zooals hij zelf heeft ondervonden, niet gemakkelijk. Nadat zijn zoontje gedurende een jaar een particuliere europeesche school had bezocht bracht hij dezen bij het hoofd der gouvernements europeesche school ter plaatse. Deze nam het ventje een examen af. Wat ongeluk, de kleine kon geen enkel antwoord geven en werd dus afgewezen! Wat moest schrijver nu doen? Hij kwam op den inval het kind te brengen naar een school op een andere plaats. Ook hier onderging het een examen en werd tot de laagste klasse toegelaten. Dit verwonderde mij, roept hij uit, welken maatstaf heeft men om tot al of niet toelating over te gaan? Verlangt men, dat het inlandsch kind evenveel nederlandsch kent als het indo-europeesche kind van denzelfden leeftijd? Dit zal wel niet, want indo-europeesche kinderen, die in den huiselijken kring steeds maleisch spreken, kennen nog minder nederlandsch dan het javaansche kind, dat een particuliere europeesche school bezocht heeft. En dan is er nog iets wat ik niet begrijp, vervolgt schrijver, namelijk: waarom ambonsche kinderen, al kennen zij geen woord nederlandsch, toch tot de europeesche school toegelaten worden?

In de vierde plaats heeft schrijver het over het zenden van Javaansche kinderen naar de gouvernementsscholen, niet alleen voor den kleinen man, maar ook voor inlandsche ambtenaren. Vele ouders zien het nut dier scholen nog niet in. Zij weten wel, dat men er kennis kan opdoen, maar dan wenschen zij voor hunne kinderen alleen die kennis, welke naar hunne meening voordeel kan aanbrengen als rekenen en schrijven b.v. Ook kennen zij de bepalingen op de toelating meestal niet. Zoo vraagt er een om zijn kind, in plaats van javaansch, dat het al kent, maleisch met latijnsche karakters, wat niet op het leerplan voorkomt, te leeren. Een ander wenscht, dat zijn zoontje slechts maleisch en rekenen zal leeren, enz.

Ten slotte betoogt schrijver het groote nut van vereenigingen, tot onderlinge wisseling van gedachten en tot verlichting van het werk, indachtig aan het spreekwoord: tangan banjak meringanken pakerdjaän (= vele handen verlichten het werk), wijzende op de goede resultaten van het vereenigingswerk onder de europeanen.

Hetzelfde blad bespreekt in zijne Zaterdagsche causerie: de verraderlijke godsdienstleeraren (goeroe kijanat). Op tal van plaatsen in Ned.-Indië, beweert dit blad bevinden de europeanen zich als het ware op een vuurspuwenden berg. Zij kunnen onverwachts omgebracht worden en dikwijls ontsnappen zij slechts door een toeval aan dit gevaar, gelijk het gebeurde te Tjilegon, de onrust, veroorzaakt door Kasan Moekmin te Gedangan en Dermodjojo te Baron leeren. Zouden zulke dingen gebeurd zijn, indien de districtspolicie altijd en overal op hare hoede ware? vraagt schrijver. Gelukkig zijn niet alle districtshoofden van hetzelfde slappe gehalte, een gunstige uitzondering maakt o.a. de wedono van Tjiheulang. Deze heeft een godsdienstleeraar, die zich uitgaf voor een afgezant van het Opperwezen, opgepakt en naar de afdeelingshoofdplaats Soekaboemi opgezonden. Men heeft aan dit feit weinig aandacht geschonken, zeker omdat er nog geen bloed gevloeid is, meent schrijver. En toch verdiende z. i. die daad van dezen voorzienenden inlandschen ambtenaar méér waardeering dan bijv. het eigenhandig dooden van een tiental oproerlingen of personen, die den heiligen oorlog hebben uitgeroepen. Waakzaamheid is meer waard, dan het gebruik maken van buskruit. Wat doet het Gouvernement om de prijajis tot ijver en plichtsbetrachting in deze aan te sporen? vraagt schrijver. Het is toch algemeen bekend, dat de europeesche ambtenaren bewegingen onder het volk niet zoo goed kunnen opmerken als hunne inlandsche collega's. De prijajis erlangen immers hun salaris, zegt de europeesche ambtenaar, zij ontvangen dit niet om in een schommelstoel te gaan zitten. Zeer juist, zegt schrijver, maar waarom krijgen dan wel dikwijls een resident en een regent den Nederlandschen Leeuw of een Oranje Nassau? Zij genieten toch ook een salaris en zelfs een zéér ruim salaris, dat hen alle mogelijke huiselijke zorgen ontheft. Weet het Gouvernement dan niet, dat de prijajis een deel van hun salaris moeten afzonderen in het belang der policie? Dit geld wordt hun nooit ten volle vergoed, want zij durven er niet om vragen, vreezende zich daardoor den toorn van den regent of den assistent-resident op den hals te zullen halen. Ook de militairen worden voor het oorlogvoeren, voor het ten offer brengen van hun leven betaald; zij krijgen wel degelijk de bintang tandjoeng (= militaire Willemsorde) of een eeresabel, als zij voor den vijand hun plicht doen. Maar als een prijaji een verraderlijken godsdienstleeraar oppakt, die het land in diepen rouw zou kunnen brengen, indien men hem zijn gang liet gaan, wordt zulks als een doodgewone zaak beschouwd. Soms laat men zoo'n leeraar wel weder naar zijne desa terugkeeren, omdat zijne schuld koerang terang (= niet voldoende bewezen) is. Hierdoor zal het leven van den inlandschen ambtenaar aan een zijden draadje hangen, want die leeraar zal trachten het hem den een of anderen dag betaald te zetten. Men moet er zich dus niet over verwonderen, vervolgt schrijver, dat de meeste prijajis zich van den domme houden, totdat de militaire macht tusschenbeide moet komen, zooals reeds een paar keeren gebeurd is. Want, dan eerst is het gouvernement overtuigd van de schuld van den verraderlijken godsdienstleeraar. Schrijver meent, dat de Regeering goed zou doen haar opvatting in deze te veranderen, den ijver der prijajis op te wekken, door toekenning van passende belooningen aan hen, die handelen gelijk de wedono van Tjileuhang deed. Maar die belooningen moeten niet bestaan uit medaljes van brons of zilver, welke zij toch ongaarne dragen, uit vrees van aangezien te worden voor een gewezen minderen militair. Met het toekennen van belooningen moest rekening worden gehouden met den aard en de begrippen van den inboorling door hem bijv. een mooi jachtgeweer, een kris met gouden schede te geven, voorzien van een inscriptie, welke voorwerpen in de familie van ouder tot ouder als poesaka, kostbare erfstukken, bewaard zou-

den worden. Of, wat misschien nog beter is, eindigt schrijver, men verleene den verdienstelijken prijaji een traktementsverhooging!

In hare rubriek „Zaterdagsch tijdverdrijf" het ontslag van rechtsvervolging van R. M. Tirto Adisoerjo (vide ons nummer van 24 Juni j.l.) besprekende, zegt de **Pemberita Betawi**: De maleische bladen zullen dit bericht zeker met groote vreugde hebben vernomen, want dit feit zal de inlandsche pers vooruitbrengen en van haar doen spreken. Een aspirant-controleur toch is niet de eerste de beste, hij is een europeesch ambtenaar, die véél geleerd heeft. Wanneer een aanklacht van zulk een ontwikkeld man afgewezen wordt, des te minder kans van slagen zullen dus hebben de aanklachten tegen de Inl. pers door inlandsche ambtenaren (oftewel ambtenaren van de tiende klasse, zegt schrijver ironisch), onder wie er velen zijn, die ondanks hunne verzotheid op eerbiedsbetuigingen, toch niet steeds het rechte pad bewandelen. Het voorbeeld van den aspirant-controleur van Poerworedjo zal hen afschrikken. Gelukkig voor de inlandsche pers, die nu al het verborgen slechte, vuile en onrechtvaardige aan het licht zal kunnen brengen!

WAT DE CHINEES VERTELT.

Onder den titel: „Maksoed jang moelja" (= een verheven plan) bespreekt Tan Goan Kiat in de **Ho Po** de vereeniging Tiong Hoa Hwe Koan in Nederlandsch-Indië, welke haar ontstaan dankte aan de eensgezindheid der chineezen aldaar. Doordat er geen gebrek aan steun en medewerking was, kon zij bloeien en den band tusschen de chineesche emigranten en het stamland vormen. Dit feit spoorde het Gouvernement van Nederlandsch-Indië aan om zich welwillend jegens den vreemden oosterling te betoonen. Voor tien jaren dacht iedere chinees alléén aan zichzelven, waren zij echte egoïsten. Maar nu ontstond te Batavia de zooeven genoemde vereeniging, die op dit oogenblik méér dan 50 afdeelingen telt. In geheel Nederlandsch-Indië streven thans chineezen hetzelfde doel na: de positie van den chinees te verheffen en de kennis hunner taal te bevorderen. Dit is de vrucht van eensgezindheid. Maar de chineezen zullen zich thans allen geldelijke offers moeten getroosten tot stijving van de kas der vereeniging. Ondanks den financiëelen steun van vele gegoede chineezen, heeft de vereeniging nog steeds met geldgebrek te kampen. Wanneer zij, die tot nu toe hunne bijdragen gaven, eens ophielden dit te doen, wat zou er dan met de vereeniging gebeuren? vraagt schrijver. Zonder die bijdragen zou zij niet kunnen bestaan. Haar verzoek om een groote loterij te mogen houden is tot dusverre niet toegestaan. De Indische Regeering heeft wel dergelijke loterijen aan door europeanen tot stand gebrachte vereenigingen vergund. Waarom weigert zij die aan een chineesche vereeniging, welke een goed doel nastreeft, dat haar bekend is? Geduld is wel een schoone zaak, vervolgt schrijver, maar de Tiong Hoa Hwe Koan schijnt zoo lang te moeten wachten, tot er, bij wijze van spreken, midden op den dag dauw valt. Men kan haar tegenwoordigen toestand gelijkstellen met dien van een ziek kind, dat op de hulp van een geneesheer wacht, die nog slaapt. Als deze eindelijk komt, is het te laat en het kind niet meer te redden. Dit is dan immers de schuld van de ouders, die voor het kind moeten zorgen. Waarom zijn zij niet naar een anderen medicus geloopen? Schrijver juicht daarom het plan der hoen kijok (afdeeling) Bondowoso ten zeerste toe: om aan de Chineesche Regeering te verzoeken ten behoeve van de Tiong Hoa Hwe Koan-vereenigingen in Nederl.-Indië in het stamland een geldloterij te doen houden. De loten mogen, volgens de wettelijke bepalingen, niet in Ned.-Indië gedebiteerd worden, maar niemand kan een chinees beletten geld naar China te zenden voor den aankoop van loten. Schrijver hoopt, dat, als het zoover gekomen is, men véél geld naar Tiong Kok zal overmaken tot hulp en steun van de vereeniging Tiong Hoa Hwe Koan. Is dit geen prachtig plan? roept hij uit.

Landbouwleeraren ten behoeve van den inlandschen landbouw in Nederlandsch-Indië.

Langzamerhand — langzaam gaat zeker — neemt de Regeering maatregelen, om zich ten bate van Ned.-Indië en zijn bewoners ook te verzekeren van de medewerking van ontwikkelde Nederlandsch-Indiërs (Inlanders). Geleidelijk wordt voor hen de mogelijkheid opengesteld betrekkingen te bekleeden, die eene algemeene ontwikkeling en een uitgebreide studie vorderen.

In deze richting zal ten behoeve van den inlandschen landbouw ook véél gedaan kunnen worden. De uitnemende resultaten, die zoowel in Nederland als elders bereikt zijn door de werkzaamheden van Land- en Tuinbouwleeraren, van Vee- en Zuivelconsulenten, en van Landbouwscheikundigen wijzen vanzelf den weg aan, welke, behoudens de noodige wendingen, ook voor Ned.-Indië te volgen zou zijn.

In het belang van diegenen mijner landgenooten, die zich in deze richting wenschen te bekwamen, zou ik enkele punten aangaande opleiding en werkkring van den landbouwleeraar willen bespreken.

Opleiding: Waar hier van landbouw sprake zal zijn wordt die in den ruimsten zin bedoeld, met inbegrip van Tuinbouw, Veefokkerij, enz. Het Boschwezen blijve echter buiten beschouwing.

Een voor Indië bestemd landbouwleeraar moet beschikken over een zekere mate van algemeene ontwikkeling en kennis, nagenoeg gelijk met die van een landbouwleeraar in Nederland. Vereischt wordt een grondige kennis van de hoofd- en hulpvakken, die te zamen de „landbouwwetenschap" uitmaken. Verder een uitgebreide kennis van de economische toestanden, met den landbouw samenhangende, in de streek, waar de leeraar zijn werkkring zal vinden. Hij is dan in staat door eigen onderzoek en proefnemingen, ook door het bijhouden van de desbetreffende litteratuur, op de hoogte te blijven van de hoofdzaken, op dit gebied voorvallende, terwijl zijn vertrouwdheid met taal, land en volk hem in staat zal stellen zijn kennis daar goed toe te passen en dienstbaar te maken aan de bevordering van den landbouw in zijn gewest.

Een ontwikkeling en een opleiding als bovenbedoeld, kunnen, zooals de ervaring hier te lande en elders geleerd heeft, slechts verkregen worden aan eene inrichting voor „Hooger-Landbouwonderwijs." (Voor Nederland en zijn koloniën: de Rijks-Hoogere-Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen).

De omvang van de studie komt ongeveer hierop neer:

Na het met goed gevolg afgelegd eindexamen eener H.B.S. met 5-jarigen cursus, zijn 3 tot 4 jaar jaar noodig voor de studie der eigenlijke landbouwwetenschap, waarbij de vakken, behoorende tot den kolonialen (tropischen) landbouw, een voorname plaats innemen.

Na afloop dezer studie zou het aanbeveling verdienen den toekomstigen, voor Indië bestemden landbouwleeraar in de gelegenheid te stellen zich nog een tijdje zelfstandig te bekwamen en voor te bereiden voor de hem wachtende betrekking. Aangezien dit in Indië niet mogelijk is — ambtenaren, als hier bedoeld, bestaan er nog niet — zou het bizonder nuttig voor hem zijn, bij een landbouwleeraar in Nederland toegevoegd te worden. Hij is dan in staat waar te nemen, op welke wijze hier te lande samenwerking gezocht en verkregen wordt tusschen „landbouwpractijk" en „landbouwwetenschap", welke ondervinding hem later in Indië zeer te stade zal komen.

Werkkring: Het tot heden nog zeer gebrekkige, onvoldoende onderwijs van het gros van het volk in Ned.-Indië brengt van zelf een groot verschil in toestand met Nederland op dit gebied te weeg. De verspreiding van nuttige en noodige kennis onder den inlandschen landbouwersstand rechtstreeks door

FEUILLETON.

Het hoogste Liefde-offer. *)

II.

Van dien dag af nam Kolonel L. meer notitie van Arabella, hij vond haar altijd even vriendelijk, hartelijk en mededeelzaam. Telkens, als hij een van zijn cynische opmerkingen maakte, kwam er een droeve uitdrukking in haar oogen.

„Zou ik haar niet onverschillig zijn", dacht hij; „mijn sarcasme schijnt haar leed te doen, daarom heb ik het hart niet om die uitdrukking weer in haar oogen te voorschijn te roepen door mij van mijn slechtste zijde te toonen." Deze „slechte zijde" raakte dan ook hoe langer hoe meer op den achtergrond, als hij zich in haar gezelschap bevond. Het kwam hem dan heel natuurlijk voor zich zoo te geven als hij in haar oogen wilde zijn.

„Weet u wel, dat u een zeer eenzaam leven hebt", zeide hij haar op zekeren dag.

„Eenzaam? Hoe komt u daarbij! Ik heb altijd meer dan genoeg te doen, en wij krijgen zooveel bezoek."

Maar juist die vele bezoeken hinderden hem. Wist het arme kind dan niet, hoe zij op de afternoon teas en diners achter haar rug werd bebabbeld? Arm, lief kind! Maar waartoe zou het dienen, haar dit te zeggen? Het is toch veel beter, dat zij bleef, zooals zij was, dan dat zij ook zulk eene hartelooze vrouw van de wereld zou worden. Zijne meening over de vrouwen was in zooverre gewijzigd, dat hij nog wel alle dames harteloos en lichtzinnig noemde, doch op éène uitzondering na. De dames, die Arabella wel eens hadden gezien, dachten niet anders dan dat zij een schaamteloos, losbandig leven leidde, daar zij alleen woonde met haar vader en altijd omringd was door jonge officieren. Te meer nog werd haar toorn tegen het meisje opgewekt, doordat die militairen altijd Arabella's partij opnamen, zoodra er iets minder wellevends over haar werd gezegd. En toch zou geen dier heeren de dochter van den avonturier in ernst het hof hebben durven maken, omdat er leelijke praatjes over den ouden heer Robinson liepen. Welke reden daarvoor bestond, was moeilijk uit te maken, maar de groote liefde en toewijding, die hij zijne dochter toedroeg, was voor ieder een onwederlegbaar feit.

„Houdt u niet van lezen?" vroeg L.

„Neen, niet erg, wij hebben maar enkele boeken en deze bevallen mij niet. Ze handelen alleen over wedrennen en het trainen van paarden, maar toch, ik geloof niet, dat ik ze graag zou lezen, ook al handelden ze over interessanter onderwerpen. Dan heb ik nog mijn oude schoolboeken, maar deze hebben voor mij hun bekoring verloren, als ze die ooit bezeten hebben."

„Arm kind", dacht L., en hij zeide overluid: „Ik heb misschien wel eenige boeken, die in uw smaak zullen vallen."

Hij bracht haar Milton en Shakespeare, Chaucer en Spencer, maar het kwam hem voor, dat zij ze meer las uit beleefdheid voor hem, dan voor haar eigen genoegen.

„Shakespeare valt niet in mijn smaak", zeide zij eens zoo naïf mogelijk; „de daarin beschreven menschen schijnen mij zoo ruw en lomp toe, maar de „Fairy Queen" en de sonnetten, die u mij bracht, vind ik prachtig."

„Nu ben ik er! Verzen bevallen haar", dacht L., en hij was recht gelukkig over deze ontdekking. Hij bracht haar nu Shelley, Wordsworth en Keats en was zeer verheugd, toen hij op haar zoo beweeglijke gelaatstrekken een voor hem nieuwe uitdrukking zag.

„Hoe duidelijk gevoel en zie ik dit alles!" riep zij vroolijk uit, terwijl haar oogen tintelden van nieuw-ontdekt geluk; „het is, alsof mijn eigen ziel dit alles reeds lang gevoeld heeft, maar ik kon het niet uiten."

„Dit vers is voor mij als muziek", riep zij eens uit, terwijl zij naar haar gitaar snelde om den toon te zoeken, die weerklank vond in haar hart.

„Ik dacht wel, dat ik het „Sesam" zou vinden", zeide hij bij zichzelf.

Wanneer een man en een vrouw samen verzen lezen, worden zij altijd eenigszins intiem met elkaar. Kolonel L. ontdekte ook al spoedig, dat de winterkoude, die zijn hart omsloot, geweken was en dat zijn levenstuin nu vol liefelijke en geurige bloemen stond. Zonder zichzelve er van bewust te zijn, begon Arabella als een sluimerende Psyche zachtkens haar vleugels te ontplooien en zich gereed te maken voor haar vlucht naar het groote koninkrijk der liefde; soms gevoelde zij zich als bedwelmd van geluk.

Helaas! dat dit zuivere, reine geluk, het eenige, dat ooit haar deel werd op aarde, slechts zoo kort zou duren!

Toen zij wat vertrouwelijker werden en Arabella hem vrijuit van al haar onschuldige genoegens vertelde, van haar teleurstellingen, haar twijfel en hare gedachten over verschillende onderwerpen, verwonderde hij er zich meer en meer over, hoe zulk een teedere bloem zoo schoon kon ontluiken in een daarvoor zoo weinig geëigende omgeving. Allerlei tegenstrijdige gewaarwordingen kwelden hem daarbij. Wat was voor hem het verleden geweest? Immers niets anders dan een donkere schaduw, die nu echter zoo ver van hem verwijderd scheen, dat hij zich wel eens afvroeg, of hij wel dezelfde man was, die zoo lang en zoo bitter had geleden? Wat belette hem thans de hand uit te strekken om dezen schoonen prijs te winnen? Hij besefte, dat hij in staat zou zijn het licht der liefde in deze donkere oogen te voorschijn te roepen, deze oogen, die hem tegenstraalden als de lichtende sterren in den donkeren nacht. En dan weder vervloekte hij zichzelf als een zelfzuchtig wezen. Zou hij haar jeugd voor altijd verwoesten, haar rein, onschuldig, jong geluk?

(Wordt vervolgd.)

*) Uit het Engelsch-Indische tijdschrift „East and West" van H. E. Meyr.

den landbouwleeraar, wordt er grootendeels door belet.

Rechtstreeksche onderzoekingen en proefnemingen door den landbouwleeraar ten bate van den inl. landbouwer, zullen als regel thans geenerlei resultaat kunnen opleveren. Ook zou het gebied van een landbouwleeraar in Indië te groot, de verschillen van natuurlijken en economischen aard in zijn district te omvangrijk zijn, dan dat in korteren tijd, door hem alleen, veel verbetering zou zijn aan te brengen.

Aanvankelijk zal dus de landbouwambtenaar zich voor een groot deel moeten bewegen op een ander terrein. Er zal begonnen moeten worden met aan de jeugd, de toekomstige landbouwers, nuttige kennis van het vak bij te brengen, opdat deze later ook in staat zal zijn proefnemingen op de juiste waarde te schatten en proefvelden voor de practijk te beoordeelen.

Zou dit doel niet het best bereikt kunnen worden door aan de bestaande „Kweekscholen voor inlandsche onderwijzers" een landbouwleeraar te belasten met het geven van landbouwonderwijs aan de toekomstige onderwijzers, hem daarbij tevens de beschikking gevend over terrein en hulpmiddelen voor proefnemingen van landbouwkundigen aard, ter instrueering der a.s. onderwijzers. Dit zou het dubbele voordeel hebben: vooreerst, dat later de jeugd hiermede kennis kan maken; ten tweede, dat bij het aanleggen van proefvelden, het nemen van proeven, de landbouwleeraar overal deskundige personen aantreft, die met het toezicht enz. belast kunnen worden.

Geleidelijk zal zoodoende de landbouwleeraar in de verschillende deelen van zijn district proefnemingen kunnen doen, verbeteringen en veranderingen kunnen aanbrengen.

Voor de onmiddellijke en voortdurende aanraking van den landbouwleeraar, als hier bedoeld, met inlandsche onderwijzers en inl. landbouwers, is het natuurlijk strikt noodig, dat hij volkomen op de hoogte is van de landstaal en gebruiken, van de economische en andere toestanden in zijn gebied. Het is dan ook om die redenen, dat deze betrekking het best zal worden vervuld door „Indiërs" (inboorlingen) van algemeene ontwikkeling, die voldoende kennis op landbouwgebied hebben verkregen.

Het behoeft wel niet in het bizonder te worden vermeld, dat de aard der betrekking medebrengt, dat aan den landbouwleeraar, gelijk als aan den directeur van het in mijn vorig artikel beschreven „gouvernementslandbouwhuis", een groote mate van zelfstandigheid worde toegekend. De landbouwleeraar en de directeur moeten dan ook éénzelfde opleiding hebben gehad.

Het aantal landbouwleeraars, uit de Indiërs te recruteeren, zal in de eerste jaren niet groot kunzijn, de opleiding duurt daarvoor te lang. Aangezien in de Buitenbezittingen „geen H.B.S.-Scholen zijn", zouden bovendien „Buitenbezittingers" uitgesloten zijn, hetgeen natuurlijk noch door de Regeering, noch door de Indische bevolking gewenscht wordt.

Als overgangsbepaling zou ter voorziening in de dringende behoefte aan voorlichting op het gebied van inlandschen landbouw wellicht kunnen vastgesteld worden, dat iedere Indiër, die met goed gevolg eenige jaren „Hooger landbouwonderwijs" genoten heeft, voor bovenbedoelde betrekking in aanmerking zou kunnen komen.

Op deze wijze zullen zeker meerdere mijner landgenooten zich aangetrokken gevoelen tot deze studie en dezen werkkring, hetgeen niet alleen ons land en volk, maar ook Nederland zeer zeker ten goede zou komen.

DJAMALOEDIN BIN MOH. RASAD,
Lid Ind. Ver., thans studeerende a/d Hoogere Landbouwschool.

Wageningen, Juni 1909.

Van Vreemde Koloniën.

Arbeid in Duitsch Oost-Afrika.

De kolonisten in Duitsch Oost-Afrika kunnen zich nog altijd niet vereenigen met de regeling van het arbeidersvraagstuk aldaar, niettegenstaande den daarbij reeds door het bestuur aan de werkgevers toegezegden steun.

In de Ousambara-Post wordt nu de invoering van een streng stelsel van controle op de inboorlingen bepleit.

Ieder inboorling zou moeten zijn voorzien van een pas, die hij telkens op gedane navraag zou moeten vertoonen. Voor vertrek uit het eene district naar het andere zou hij bovendien aan het betrokken districts-bestuur een paspoort moeten aanvragen.

In tegenstelling met de bestaande regeling zou het dan den inboorlingen vrijstaan zich vrijelijk in de geheele kolonie te bewegen, mits zij slechts op elke navraag de vereischte stukken kunnen voorleggen. Natuurlijk zou zulke navraag herhaaldelijk en op ongeregelde tijdstippen moeten geschieden, zoodat dus de taak der politie zou worden verzwaard.

Maar hierop is ook wel raad. Men zou evenals in de Engelsche koloniën een recht van één shilling per pas kunnen heffen, uit de opbrengst waarvan niet alleen de meerdere kosten voor de politie kunnen worden bestreden, maar de kolonie zelfs een voordeeltje zou kunnen trekken.

Tegen de invoering van zulk een paasenstelsel zouden geen overwegende bezwaren bestaan. Men treft het reeds, tenminste gedeeltelijk, aan in de Engelsche koloniën, in Zuidwest-Afrika en in het district Wilhelmstal in Duitsch Oost-Afrika, waar de inlandsche bevolking van arbeidskaarten wordt voorzien.

De kolonisten zouden baat vinden bij de voorgestelde regeling, daar zij dan in de behoefte aan arbeidskrachten zouden kunnen voorzien, zonder de tusschenkomst van koelie-wervers, dien ten slotte eindigen met het monopolie te houden voor de levering van werkkrachten.

Humane cacao-fabrikanten.

In het Koloniale Zeitschrift verscheen een artikel van den heer Schulte im Hofe, waarin deze mededeelde, behalve in Kameroen, ook op San Thomé te zijn geweest, waarvan de daar geproduceerde cacao, naar men weet, door zoogenaamde humane cacao-fabrikanten, Cadbury cum suis, met een boycot wordt bedreigd, omdat het product zou worden verkregen door het gebruik van slavenarbeid.

De heeren vergeten er bij te vertellen, dat zij juist in het jaar, voordat zij de beweging op touw zetten, waaraan uitsluitend de bedoeling ten grondslag ligt om de cacao op prijs te houden, en daartoe te trachten een der grootste producenten, de kolonie San Thomé uit te schakelen van die cacao, die volgens hen een bijsmaak heeft van „slavernij", een buitengewoon groote hoeveelheid hebben ingeslagen.

Wat nu de „slavernij" op San Thomé aangaat, schreef de heer Schulte im Hofe, bij zijn bezoek aan dat eiland ook verscheidene cacao-plantages te hebben bezocht, o.a. die van Mendouça, die gevoegelijk uit alle opzichten voorbeeldig kunnen worden genoemd.

De Gordian schreef ditzelfde ook reeds te hebben opgemerkt. Het kwaad schuilt niet op San Thomé, maar in de wijze, waarop de arbeiders voor die kolonie in Angola worden aangenomen. Het ware dus goed het rapport van den heer Cadbury over zijn laatste reis af te wachten.

Het Koloniale Zeitschrift teekende hierbij aan:

„Deze verklaring van de Gordian wekt te meer verbazing, daar de heer Cadbury wel op San Thomé, maar evenmin als de heer Schulte im Hofe in Angola is geweest. Hoe het ook zij, het komt ons onjuist voor een definitief oordeel te vellen over de aanhangige zaak op het enkele rapport van den heer Cadbury, die in deze belanghebbende is. Wij zullen ons dus van elke nieuwe opmerking onthouden en eerst een oordeel vormen, wanneer wij niet alleen het verslag van den heer Cadbury, maar ook dat van de Portugeesche regeering betreffende hetzelfde onderwerp in handen zullen hebben.

Landbouw in Tunis.

De inlandsche bevolking van het regentschap Tunis heeft onlangs een ernstige crisis doorstaan. Maanden lang heeft zij honger geleden en het bestuur zag zich genoodzaakt een bedrag van omstreeks 2 millioen francs te besteden, om in den meest dringenden nood te voorzien en om zaad te koopen voor de landbouwers. De hongersnood heeft evenwel ondanks de verleende hulp betrekkelijk talrijke slachtoffers gemaakt, terwijl de ellende de uitbreiding eener typhus-epidemie in de hand werkte.

De aan het land en zijne bevolking opgelegde beproeving is evenwel niet het gevolg geweest van een uitzonderingstoestand, maar vindt haren grond in een blijvende oorzaak, welke zich in gewone tijden reeds in mindere of meerdere mate doet gevoelen, maar op sommige tijdstippen tot zeer ernstige gevolgen leidt.

De inlandsche bevolking van Tunis staat voortdurend bloot aan de kans van hongersnood wegens het onvoldoend productief vermogen van haren landbouw. Eens in de zes of zeven jaren staat haar een hongersnood te wachten, en zoo zal het blijven, tenzij men een geneesmiddel vindt voor de kwaal.

Dit geeft een kolonist, de Bouvier, die sedert geruimen tijd als landbouwondernemer in het regentschap zich heeft gevestigd aan, door de noodzakelijkheid te bepleiten van voorlichting voor den landbouw.

Deze staat in Tunis nog op vrij lagen trap, en terwijl dit land eertijds een der korenschuren was van het Romeinsche rijk, is, niettegenstaande het klimaat er nagenoeg onveranderd is gebleven, de opbrengst van het land aanmerkelijk verminderd, tengevolge van de primitieve wijze van bewerking van den grond.

Dat deze meer kan voortbrengen dan de inlandsche landbouwer er van trekt, blijkt uit het feit, dat de europeesche kolonisten een twee tot vier malen grooteren oogst binnenhalen.

Het voorbeeld der europeesche kolonisten moet op den duur stimuleerend werken op den inlandschen landbouwer, maar men dient, naar de heer Bouvier meent, eerstgenoemden dan ook in staat te stellen, om voorbeeldig te werken.

De Association Agricole de la Tunisie heeft reeds veel gedaan tot onderlinge voorlichting der kolonisten, maar er zijn tal van vraagstukken, waarvan de oplossing buiten het bereik van het individueele onderzoek ligt, of niet dan ten koste van zware offers en eerst na langdurige proefnemingen kan worden verkregen.

De heer de Bouvier meent, dat het op den weg van het bestuur ligt om den noodigen steun te verleenen. Dit heeft, niettegenstaande in 1908 bv. ruim *f* 700000 voor het departement van landbouw waren uitgetrokken, tot nu toe nagenoeg niets verricht op het gebied van proefnemingen.

Hij stelt nu aan het bestuur van Tunis den landbouw op Sicilië ten voorbeeld, ten opzichte waarvan door betere voorlichting in den laatsten tijd reeds aanmerkelijke verbeteringen konden worden vastgesteld. Hij wijst er nadrukkelijk op, dat met demonstratie-velden alleen men er niet komt, maar dat ook proeftuinen behooren te worden aangelegd.

Wanneer dan ook verder de bevolking, aldus voorgelicht, kon worden bewogen om den europeeschen in stede van den arabischen ploeg te gebruiken, dan zou de inlandsche landbouw spoedig op grootere productie kunnen wijzen.

BOEKBESPREKING.

Bij gebrek aan plaatsruimte moesten wij tot onzen spijt telkens uitstellen hier de aandacht te vestigen op een aantal zeer verdienstelijke werken welke ons werden toegezonden en waarin zeker velen onzer lezers groot belang zullen stellen. Zoo ontvingen wij van de Uitgevers-Maatschappij A. W. Sijthoff te Leiden de eerste drie deeltjes van een hollandsch leesboek voor inlanders en vreemde oosterlingen, getiteld:

„Een Vriendenkring" door Th. J. A. Hilgers.

Deze nuttige boekjes, keurig gedrukt en aardig geïllustreerd, waarvan de prijs zoo laag gesteld is — slechts 14 en 16 cents per stuk — dat zij binnen veler bereik vallen, zullen hun weg wel vinden. Ze zijn met deskundigen zorg opgesteld; een gelukkige gedachte is b.v. om de lettergrepen waarop de klemtoon moet vallen — het groote struikelblok voor vreemden, die Hollandsch leeren — met dikke letters te doen drukken. Ze zijn zoo aardig, dat zelfs volwassenen ze met pleizier doorlezen. Geen wonder dan ook dat bij besluit van den Heer Directeur van O. E. en N. d.d. 11 Febr. 1909 No. 1692 deze boekjes in groote oplaag besteld zijn ter opneming op de lijst van leermiddelen voor de Inlandsche scholen.

De volgende deeltjes van deze serie, welke uit 10 stukjes zal bestaan, zullen waarschijnlijk nog in den loop van dit jaar verschijnen.

Van een ander niet minder nuttig werkje: **Liederkeur voor de school en het leven**, verscheen bij J. B. Wolters te Groningen de derde druk.

Deze bloemlezing door G. C. Weeren bestaat uit een honderdtal liederen van vaderlandsche dichters en componisten en is voor den bescheiden prijs van *f* 0.50 verkrijgbaar. Wij wenschen haar een plaats toe in ieder Hollandsch sprekend gezin, ook en vooral in de tropen, de woorden van den verzamelaar ten volle beamend:

„Meer en meer wekt de kennis van onzen liederenschat de belangstelling — en deze de liefde voor ons lied. En te recht! „Onzen rijken liederenschat verdient in eere te worden gehouden als een kostbaar nationaal gemeengoed van allen, wier moedertaal het Nederlandsch is."

Zou „Liederkeur" tot het bereiken van dat vaderlandsche doel eenigszins kunnen meehelpen? Me dunkt — ja!

„Laet ons dan voortane alle neersticheyt doen om onse vaderlandsche musycke, die niet van minder konst ende soeticheit en is dan andere, allomme int openbaer ende gemeyn gebruyck te brengene!"

Zijn beide voornoemde werkjes bestemd voor de prille jeugd, ten nutte van de studeerende jongeling-

schap ontvingen wij ter aankondiging twee brochures van den heer A. J. H. Eijken:

1o. De werkkring van den Controleur op Java; in boekvorm den inhoud weergevend van de zoo opwekkende lezing door dezen Controleur B.B. gehouden voor de Indologen-Vereeniging te Leiden, en reeds besproken in onze rubriek Litteratuur-overzicht;

2o. Het Boschwezen in Nederl.-Indië bespreekend de geschiedenis van het Boschwezen in N.-I., doel en werkkring ervan, de wildhout- en djatibosschen, de djatiboom, het djatihout, de boschinrichting, den bijplant, de exploitatie door den staat, idem door particulieren, houtbehoefte in het algemeen en die op Java, aanleg van cultures, reserveering van boschgrond, personeel, boschpolitie, vergelijkingen met het boschwezen in Britsch-Indië, waarbij schrijver tot de volgende conclusies komt:

1. Instandhouding, uitbreiding, waar noodig reboisatie, van wildhout- en djatibosschen op Java, is uit een klimatologisch en hydrologisch standpunt en met het oog op de stijgende houtbehoefte dringende plicht.

2. Voor de Buitenbezittingen dienen strenge maatregelen genomen te worden om ontwouding en devastatie tegen te gaan en te voorkomen.

3. Samenwerking tusschen de ambtenaren bij den administratieven dienst en die bij het Boschwezen, is speciaal met het oog op de uitoefening van de boschpolitie hoogst gewenscht.

4. Locale belangen mogen het algemeene belang, dat het Boschwezen beoogt, niet in den weg staan.

5. Staatsexploitatie der bosschen is te verkiezen boven die door partikulieren. De handel in hout blijve in handen van de laatsten. Voor de invoering van algeheele staatsexploitatie moet aan de in werking zijnde partikuliere houtaankoopmaatschappijen eene fatsoenlijke retraite gewaarborgd worden.

6. De Regeering mag zich voor de uitoefening van een naar de eischen des tijds ingericht boschbeheer, niet laten leiden door de vraag naar een grooter of kleiner batig saldo.

Beide boekjes zijn bij den Boekhandel van der Beek te verkrijgen respectievelijk tegen *f* 0.40 en *f* 0.60. Met de uitgifte hiervan deed de heer Eijken een goed werk om wat meer licht en kennis omtrent dien tak van dienst te verspreiden. Ook voor hen, die zich in Holland voor dezen diensttak wenschen te bekwamen, kan het eene voorlichting zijn, betreffende den aard der werkzaamheden.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

De talrijke, sedert het vorig overzicht ontvangen publicatiën noodzaken tot beperking, waarom ditmaal volstaan moet worden met het enkel weergeven van den inhoud.

Neerlandia. Juni 1909.

Batak-Nummer. Het Bataksch Instituut. — Het gebied der werkzaamheid van het Bataksch Instituut, door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis. — De grootte der Bataklanden, door M. Joustra. — De uitbreiding van ons gezag in de Bataklanden, door M. J. — De residenten van Tapanoeli. — Bestuur en rechtspraak in de Bataklanden. — Bataksch rechtsgevoel. — Het reizen in de Bataklanden, door M. J. — De brievenpost in de Bataklanden, door M. J. — De omgeving der Bataklanden. — Iets over het Toba-meer, door W. M. H. Ypes. — De zending in de Bataklanden, door M. J. — Het Gouv.-onderwijs in de Bataklanden, door M. J. — Voornamen van Christen-Bataks. — Een Bataksche bijbel, door F. W. Fischer. — Het Zending-hospitaal te Pea-Radja, door Luit. L. van Vuuren. — Hoe de Batak zijn vrouw noemt. — Een en ander over het plateau van Sipirok, door C. Poortman. — Twee polsringen en nog iets over de nijverheid, door M. J. — Iets over landbouw en veeteelt, door M. J. — Het zingen onder de Bataks. — Huizen en dorpen, door M. J. — Bataksche nijverheid. — Hoe warm het is in de Bataklanden. — Wat men in de Bataklanden niet heeft. — Over den Batakschen volksnaam, Bataksche plaatsnamen enz. — Het Hollandsch onder de Bataks. — Een paar Bataksche minneliedjes in vertaling. — Lijst van hen, die bijdragen aan het Bataksch Instituut. — Kaartje der Bataklanden.

De Indische Gids. Juli 1909.

Indische anomalieën, door Mr. R. Tj. Mees. — De Filipino's onder het Spaansche en het tegenwoordige, Amerikaansche gouvernement, door L. F. Dingemans. — Gebrek aan ambtenaren, door Ch. Borel. — Voortgezette opleiding van Inlanders, door Boeka. — West-Borneo. Eenige mededeelingen aangaande bevolking en bestuur, door W. G. Elenbaas. — Reorganisatie van het onderwijs aan de School tot opleiding van Inlandsche artsen te Weltevreden, door W. K. Tehupeiory. — Een voorbeeld gesteld, door W. K. A. Burghardt. — Varia: Frankrijks koloniale financiën. — Overeenkomsten met Inlandsche vorsten in den Oost-Indischen Archipel. — Maandelijksche revue van brochures en van tijdschrift- en dagbladartikelen, door J. E. de M. — Koloniale literatuur: Tropisch Nederland, door Ch. Boissevain. — Jaarverslag van den Topographischen dienst in Ned.-Indië. — Over Java en de Javanen. — Het rechtsleven bij de Minangkabausche Maleiers, door Mr. G. D. Willinck. — Wetenschap: Vogelnestgrotten in de Palembangsche Bovenlanden. — Maandelijksche Bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. Muller. — Uit de geschiedenis der Oost-Indische Compagnie in de 18e eeuw, door N. Mac Leod. IV. De reforme in het Zeewezen en andere takken van bestuur onder Van Imhoff (slot).

Het Werk der Barmhartigheid.

Beschrijving van de stichtingen in Nederland en Nederl.-Indië, waar christelijke barmhartigheid geoefend wordt, bewerkt door Ds. J. Bootsma en Jonkvr. H. H. de la Bassecour Caan. Met een woord van aanbeveling van Ds. H. Pierson, W. Hovy en Dr. J. Th. de Visser. 's-Gravenhage, Js. Bootsma. 1909.

De navolgende stichtingen in de Indiën worden in dit werk beschreven: Het ziekenhuis te Pea-Redja op Sumatra. — Het Diaconessenhuis te Tjikini (Weltevreden). — Het Petronellahospitaal te Djocjakarta. — Oranje-Nassau te Magelang. — Het Leger des Heils. — Het ziekenhuis te Poerwodadi. — De Wittekruis-kolonie bij Salatiga. — Pangcengsen. — Het ziekenhuis te Modjo-Warno. — Het ziekenhuis te Sonder, in de Minahassa. — Bethesda, in de kolonie Suriname.

De Indische Mercuur. 1909. No. 26.

Nog eens de suikerindustrie op Java, door Dr. K. W. van Gorkom. — De ware beteekenis der in de laatste jaren zoogenaamd nieuw gevonden suikerleverende planten, door H. C. Prinsen Geerligs. — Surinaamsch hout, door A. H. Berkhout. — Solosche landhuurders-vereeniging. — Economische toestand van de Philippijnen in 1908. — Een nieuwe methode om caoutchouc uit het melksap te bereiden. — De ontwikkeling der Japansche petroleumindustrie. — Invoer op Java in 1909. — Uitvoer van Java in 1909. — Kultuurberichten (Prijsvraag voor eene verhandeling over de fermentatie en het drogen van de cacaoboon. — Deli-Planters Vereeniging. — Bamboe op de Philippijnen. — Bacoven-kultuur in Suriname. — Uitvoer van cacao in Suriname). — Kleine mededeelingen. (Bekendmakingen, betreffende vergunningen tot het doen van mijnbouwkundige opsporingen en onderzoekingen. — Gouvernements-bedrijven in Ned.-Indië. — Irrigatie op het schiereiland Malakka). — Financieele Verslagen en berichten. — Nieuwe Emissies. — Ingezonden stuk door L. F. Dingemans naar aanleiding eener bespreking van zijn opstel: De particuliere suikerindustrie in de gouvernementslanden op Java, door H. C. Prinsen Geerligs. — Extra-Bijvoegsel: De suikeronderneming „Djatiroto", (met platen en kaart).

Weekblad voor Indië. 6e jaarg. No. 6.

Een hoogeschool voor Ned.-Indië, door R. B. — Mr. A. L. E. Gastmann (met portret). — Het jubileum van het „Nieuw Prauwenveer" (met foto), door D. Kolling. — De voorjaarswedrennen te Batavia (met foto's), door C. — Een bijzonder plekje (het punt waar het Kanaal van Suez in de Roode Zee uitloopt), door Beaulieu (met foto). — De sterrenhemel in Juni 1909. — Uit Kandangan, door A. F. Hermann. — Muzikale „on-dits", door Wilaz.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in N. I.

Inhoud van het Mei-nummer: Wenken voor meteorologische waarnemers in Ned.-Indië (vervolg), door P. Joh. Smits. — De gezondheid van eenen cultuur-bodem, in verband met wortelsecreties, door W. G. Leembruggen. — Het gebruik en het voordeel van gedenatureerde alcohol. — Het preserveeren van hout, door W. F. Sherfesee. — Microscopisch onderzoek der verschillende papiersoorten. — Gambir-cultuur en -verkoop in de Straits-Settlements. — Giftplanten voor vee in Duitsch Oost-Afrika. — Hennep in Duitsch Oost-Afrika. — Vernietiging van witte mieren. — Bestrijding van de cacaoluis door mieren. — Productenmarkt en wisselkoersen over April 1909.

Vragen van den Dag. Juli 1909.

Nederlandsch-Indische statistiek, door J. J. Bekaar (1e gedeelte).

Reglement Rechtsvordering.

Wijziging van het Reglement op de rechtsverordening bij het Koninklijk Besluit van 25 Mei 1908 No. 66 (Staatsblad No. 522). (Officieele Bescheiden). Met machtiging der Regeering uitgegeven van wege het Departement van Justitie. Batavia, Landsdrukkerij 1909. fol.

Inhoud: I. Voordracht van den Minister van Koloniën van 3 Juli 1905 Litt. A.A[1], No. 54. II. Ontwerp-besluit. III. Advies van den Raad van State van 28 November 1905 no. 27 nopens het Ontwerp-besluit. IV. Afzonderlijk advies van den Staatsraad Mr. T. M. C. Asser. V. Consideratiën en advies van den Minister van Koloniën ad interim van 19 Mei 1908. Afd. A[1], no. 15.

Archief voor de Java-Suikerindustrie.

1909. Afl. 4. Een studiereis in de beetwortelindustrie, door H. C. Prinsen Geerligs. — **Afl. 5.** Verschillende cultuurproeven, door J. D. Kobus en J. A. van Haastert. — De met suikerriet beplante oppervlakte van Java, door W. C. Dickhoff. — De suikerproducties der verschillende residenties in 1908, door W. C. Dickhoff. — **Bijblad No. 16.** Onderhoud van openbare wegen, door Mr. A. Paets tot Gansoijen. — Overzicht van de uitkomsten der gewestelijke onderzoekingen naar den landbouw en de daaruit gemaakte gevolgtrekkingen. **No. 18.** Jaarverslag van het Proefstation voor de Java-suikerindustrie over 1908. — Papier uit ampas, door W. C. Dickhoff. — Overzicht van de prijsbeweging der verschillende Java-suikersoorten gedurende het jaar 1908, door N. Marx. — **No. 19.** Rietbranden, door Mr. A. Paets tot Gansoijen. — Advies in zake de rietbranden, uitgebracht aan den gewestelijken raad van Pekalongan, door B. M. A. Carp en J. J. Hazewinkel.

De Cultuurgids. 1909.

Eerste gedeelte. No. 7. Opstellen over Java-thee, door Dr. J. Bosscha. — Eenige cijfers betreffende Hevea. — Over het tappen van Castilloa. — Rubberprijzen in de toekomst. — **No. 8.** Theecultuur door de Inlandsche bevolking, door Dr. J. Bosscha. — Opstellen over Java-thee, door Dr. J. Bosscha. — Bereiding van Castilloa-rubber. Cacao-productie en cacao-verbruik in 1908, door Dan. de Lange Jr. — Over selectie van Ficus-boomen. — Maandrapport omtrent den stand der voedingsgewassen, opgemaakt onder ultimo Febr. 1909. — **No. 9.** Opstellen over Java-thee, door Dr. J. Bosscha. — Wetgeving in zake cultures: Recht van erfpacht. — De ontwikkeling van Hevea op Java. — Jaarbericht omtrent de cultures in Oost-Java over 1908. — Jaarbericht van den handel in kapok over 1908. — Jaarbericht van den handel in Indigo over 1908. — Kina en kinine. — **Tweede ged. No. 4.** Een reuzen cacao-kolf (met plaat) door Dr. F. W. F. Hunger. — Verdere mededeelingen over enkele op kina voorkomende insecten, door Dr. W. Roepke.

Gerechtelijke geneeskunde.

School tot opleiding van Inlandsche artsen. Leerboek der gerechtelijke geneeskunde, door H. F. Roll, Directeur der school, leeraar in ziektekundige ontleedkunde en gerechtelijke geneeskunde. 1e Deel. Formeel gedeelte; materieel gedeelte (doodslag, zelfmoord, toevallige doodelijke verwondingen en andere toevallige doodsoorzaken). Batavia, Landsdrukkerij.

Lichtstralen op den Akker der Wereld.

1909. No. III. Beelden uit het zendingsleven op Nieuw-Guinea (met afbeeldingen), door J. L. van Hasselt, oud-zendeling.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 9 Juni '09.
Het Bat. Nieuwsblad idem.
Het Nieuws v/d Dag v. Ned.-Indië idem.
De Sumatrapost idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 8 Juni '09.
De Delicourant t/m 4 Juni '09.
De Sumatrabode t/m 3 Juni '09.
De Padanger t/m 3 Juni '09.
Suriname. Nieuws- en Adv.blad t/m 4 Juni '09.
De Surinaamsche Bode t/m 12 Juni '09.
Soerja Soeminat No. 5.
Exportblad 773/775.
Weekblad van Indië No. 2/5.
Jong Indië No. 44/46.
De Stem van Indië No. 20/22.
Cultura, Juni-afl.
La Quinzaine Coloniale No. 9/11.
Deutsche Kolonial Zeitung No. 23 en 24.
Verslag Surinaamsche Bank over 1908.
Ind. Genootschap (verg. 24 Mei '09).
De Indische Mercuur No. 27.
De Javasche Courant No. 44 en 45.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 22.
Handelsberichten v/h Min. v. Landbouw No. 120.
Bandera Wolanda No. 33.
De Banier No. 23.
De Indische Gids, Juli-afl.

Officieële Berichten.

Uit de Javasche Courant van 4 Juni 1909. No 44.

In dit Nr. is opgenomen het Kon. Besluit, bevattende Bijzondere voorwaarden voor benoembaarheid tot betrekkingen bij den dienst der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië en de regelen betreffende de uitzending van een dergelijk personeel uit Nederland.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den raadsheer in het Hooggerechtshof Mr. J. H. Meiss; den ass.-resident W. F. van Zutphen; den hoofdcommies O. R. Agerbeek en 2 jaar aan den ass.-resident H. A. de Groot.

Ontslagen: op verzoek eervol, de onderwijzeres Mej. A. van Slee en de ambtenaar op non-activiteit C. J. Almerood.

Benoemd: tot assistent-resident van Sepoetih-Toelangbawang A. H. N. Kruijsboom; van Noord Nieuw-Guinea W. A. Berkholst; van Soembawa E. F. Janssen van Raaij; van Groot-Atjeh E. Verbeke; tot predikant te Madioen E. Klaassen; tot leeraar bij het Gymnasium Willem III Dr. I. B. Kolthoff; tot lid van den gemeenteraad van Soerabaja G. J. Hupkes.

Gesteld: ter beschikking van den Dir. van B.B. met aanstelling tot burgerlijk ambtenaar J. H. B. Kuneman, B. W. van Gorkom, G. L. Gonggrijp, G. A. Calcoen, J. J. F. Pino en W. E. Scheurer.

Geplaatst: in de res. Semarang, de asp.-controleur B. J. Suermbndt.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den 2en commies J. P. A. M. Ruger en den onderluitenant J. Mulder.

Ontslagen: op verzoek eervol de luit.-kolonel der infanterie M. W. E. van Bloemen Waanders en de 1e luit.-magazijnmeester O. B. H. von Koblinski.

Bevorderd: tot kolonel-hoofdintendant der militaire administratie J. C. Palm; tot luitenant-kolonel intendant J. W. H. Roelder; tot majoor-intendant P. A. C. Bolte.

Belast: met de waarneming der betrekking van bibliothecaris van het Dep. van Oorlog de gep. kapitein der inf. L. C. J. baron van Utenhove.

Naamlijst van nieuw toegetreden Leden.

	Contributie.
A. L. van Waardenburg	f 1.50
S. E. v. Nooten, Ambt. b/d In- en Uitv.rechten	- 3. -
Mevr. C.W.B. Thieme geb. de Roo v. Alderwerelt	- 1.50
H. Elias	- 2.50
Allen te Amsterdam.	
J. Boogerd, Hoofd Rijks Leerschool, Apeldoorn	- 1.50
Mevr. de Wed. J. Laute, „	- 1.50
G. A. Koops, Boekh. Weeskamer Batavia (m. v.), Breda (Ginneken)	- 2.50
B. Bordes, W.-Ind. Ambt., Breda (Prinsenhage)	- 1.50
W. Wunnink, Bussum	- 1.50
Li Tjuan Bik	- 1.50
J. C. Hoornweg	- 1.50
P. Buwalda	- 1.50
J. A. Hardeman, Oud-Resident	- 7.50
J. C. van Schouwenburg, Ambtenaar bij het Boschwezen N.-I. (m. v.)	- 2.50
W. van Bevervoorde, Gep Kapt. der Mariniers	- 5.—
Mr. J. F. Rhitzinger, Oud O.-I. Hoofdambtenaar	- 6.—
Mevr. de Wed. Bovens geb. Baumgartner . .	- 1.50
Mevr. de Wed. G. Kruys geb. Gallas	- 1.50
Mevr. J. D. Eckenhausen—Perelaer	- 1.50
J. L. C. Karsten Schuler	- 1.50
S. A. Spaarwater	- 2.50
Mevr. Oudendal	- 1.50
J. Engelen	- 2.50
P. Bedier de Prairie	- 1.50
E. M. van den Bergh van Heienoord, Gep. O.-I. Hoofdambtenaar	- 1.50
P. F. L. C. Lach de Bère, Gep. Lt. Kol. O.-I. L.	- 1.50
P. D. Visser	- 1.50
J. W. Meerburg, O.-I. Ambtenaar (m. v.) . . .	- 6.—
S. Prins, 1e Luit. der Inf. O.-I. L.	- 1.50
A. Vernêde, Koopman	- 1.50
P. F. de Groot, 1e Luit. der Inf. O.I. L. . . .	- 2.50
M. Duppenburg, Leeraar Gym. Willem III (m. v.)	- 2.50
Mr. C. A. de la Parra, O.-I. Recht Ambt. . .	- 1.50
F. R. Monteiro, Contr. B. B. N.-I.	- 1.50
Allen te Den Haag.	
Ds. J. Mooy, Predikant N.-I. (m. v.) Groningen	- 1.50
A. E. Catalanie, Ind. Stud., Leiden	- 1.50
J. W. Buma . . . . Coronie	- 2.50
H. Lank . . . . „	- 2.50
E. W. de Flines, Ambt. W.-I. Maild., Paramaribo	- 2.50
A. van Wetering, Ass.-Resident (m. v.), Rhenen	- 2.50
H. P. Deinum, Koopman, Semarang	- 6.—
S. Bastiaans, Cand. Ind. Ambt., Utrecht . . .	- 1.50

Aan leden, die verhuizen, wordt verzocht hiervan aan den Administrateur Verhulststraat 51, Den Haag, kennis te geven met vermelding zoowel van het oude als het nieuwe adres.